

Péterné Fehér Mária

„Üdvözlégy Császáruk!”

Ferenc József két látogatása Kecskeméten

Ferenc József uralkodásának több mint fél évszázada alatt többször járt Magyarországon. Sőt, már azt megelőzően is. Legelőször 1843 szeptemberében két öccsével együtt öt napot töltött a Dunántúl egyes részein, majd 1846-ban egy vadászatra jött a Fertő tó vidékére, 1847 januárjában József nádor temetésén vett részt, ugyanezen év márciusában ott volt Pozsonyban az utolsó rendi országgyűlés megnyitásán. 17 éves koráig tehát nem sokat látott Magyarországból. 1848. december 2-án, az osztrák császári cím elnyerése mellett Magyarországnak is uralkodója lett, bár ekkor még nem koronázták magyar királlyá. Ettől kezdve megsokszorozódott magyarországi látogatásainak száma. Kecskeméten azonban mindössze kétszer járt, uralkodásának első évtizedében, 1852-ben és 1857-ben, mindkét alkalommal országos körútja során. Ez az időszak Magyarországon az önkényuralom, az abszolutizmus időszaka. Hogy milyen fogadtatásra lelt, és látogatásai milyen hatással voltak Kecskemétre, ezt mutatja be a tanulmány.

Az 1852. évi látogatás

Előzmények

1852 nyarán Kecskemét lakói különös izgalommal várták az ifjú császár, az alig 22 éves Ferenc József érkezését. A látogatás napján, jóval a vendégek megérkezése előtt, az utcákon tolongott a nép. A város lakóinak várakozó hangulatát – kicsit patetikusán – a szemtanú, Balla János (ekkor éppen megyehatósági írnok, később 40 éven át Kecskemét levéltárnoka) így örökítette meg: „... *A magas Fejedelem megérkezése idejét megelőzőleg az utcákon özönlő nép arczain egy ismeretlen s minden eddig nem ismert örömrizet felülmúló érzelem mutatkozott, s a kebleikben emelkedett azon vágy, hogy fejedelmük legmagasabb személye iránti érzelmüket kifejezhessék.*”¹

¹ Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára (továbbiakban MNL BKML) XIV. 76 Balla János kecskeméti levéltárnok iratai 3. köt. 992–1002. p.

Mire föl volt ez a nagy öröm, lelkesedés? Kecskemét népe elfelejtette volna, hogy alig három évvel ezelőtt, 1849-ben a magyar szabadságküzdelmet fegyverrel, orosz katonai segítséggel ugyanennek az uralkodónak parancsára fojtották vérbe? A tanácsadói – a birodalmi kormány feje, Felix Schwarzenberg, és anyja, Zsófia főhercegnő – által sugallt jogeljátszási elmélet alapján, Ferenc József parancsára történt a kegyetlen megtorlás, Batthyány Lajos miniszterelnök, az aradi tábornokok, majd a szabadságharc több száz résztvevőjének kivégzése, sokak súlyos várfogságra, kényszerbesorozásra ítélése, az itthon maradottak megfélemlítése. Bosszúja elől ezek menekültek emigrációba.

A győztes uralkodó maga alakította ki Magyarországot új rendjét. Az ország területéről leválasztották Erdélyt, Horvátországot, a déli területeken létrehozták a Szerb Vajdaság és Temesi Bánság koronatarományt, mindegyiket a bécsi központi kormánynak rendelve alá. Magyarország megmaradt területét öt kerületre osztották. *„A bécsi kormányt az a politikai elképzelés vezette, hogy a felszabdalt Magyarország – ahol a részek között nincs szorosabb kapocs, mint Ausztriában az egyes koronatarományok között – idővel szervesen beépül majd az egységes Habsburg Birodalomba.”*² A politikai hatóságok tevékenységük során a hadseregre és a Magyarországon 1850 januárjában szervezett csendőrségre támaszkodtak.

1850 júliusa – Haynau menesztése – után Ferenc József 1851. október 10-én kinevezte Albrecht főherceget, nagybátyját katonai és polgári kormányzóvá Magyarországon, aki 1852. április elején vette át „hivatalát”. Ferenc József az olmützi alkotmány hatálytalanításával (1851. december 31.) nyílt önkényuralmat vezetett be birodalmában. Az országos és helyi érdekek képviselőit nem volt lehetőség. Nemcsak az országgyűlést nem hívták össze, hanem a megyei és községi önkormányzatokat is megsemmisítették. Betiltották a megyegyűléseket és a városi, községi képviselő-testületek működését. A városi és községi hivatalokat kinevezéssel töltötték be. A magyarországi 1848-as törvények által kivívott polgári szabadságjogok közül csak a törvény előtti egyenlőséget és a jobbágyi függéstől való mentességet hagyta meg az osztrák kormányzat.

*

Kecskemét város – csakúgy, mint az ország – elvesztette korábbi viszonylagos önállóságát, kiváltságait. 1849 júliusától hat hónapon keresztül ostromállapot uralkodott a városban. A megszálló katonaság igényei kielégítése miatt a város élelmiszer-tartaléka teljesen kiürült, a nép éhezett, közben pedig állandó önigazolásra kényszerült, mikor, milyen alkalomból vettek részt lakói a szabadságharcban. Még 1849. október 11-én Jankovich György, Pest megyei alispán hivatalából elmozdította az 1848 júniusában népképviselői alapon megválasztott, de a városból 1849. július 24-én eltávozott Hajagos Illés polgármestert, s helyébe ideiglenesen Bódogh Antal tanácsnokot nevezte ki polgármesterré. 1849. novem-

2 Somogyi Éva: *Abszolutizmus és kiegyezés 1849–1867*. Gondolat, 1981. 57. p.

ber 21-én pedig Jankovich új tisztviselői kart nevezett ki. (Főbíró Csányi János, polgármester Gassich János lett.)³

Az új megyehatóságok és járási hivatalok 1851-ben kezdték meg működésüket.⁴ Az öt magyarországi kerület egyikébe, a Buda-Pesti kerületbe tartozó Pest megyét kettéosztották Pest-Pilis és – Kecskemét székhellyel – Pest-Solt megyére. Míg 1848 előtt Kecskeméten semmiféle hatóság – a városin kívül – nem volt, 1850-tól kezdve itt működött a megyei hatóság, ide helyezték Pest-Solt megye törvényszékét, a pénzügyőrséget, azonkívül a cs. kir. csendőrség egyik szárnyparancsnokságát. Mindezen hatóságok elhelyezését a város volt köteles biztosítani.

A városi tanács maga intézte a város belügyeit, eljárásaiért felelős volt együttesen és személyenként is. Többek között biztosítani kellett az itt állomásozó császári hadsereg, az itt működött 4. sz. katonai kórház ellátását. A temérdek élelmiszert a városnak kellett előállítania. A katonaság előbb fizetett érte, majd rekvirált, végül katonai karhatalommal lefoglalták a lakosság kenyerét, gabonáját, igás állatait. Kórház működött a piarista rendház épületében, a reformátusok líceumában és a katonai lovardában is. Csak 1851 márciusában költöztek ki az iskolákból a császári katonák. Már 1850. május 21-én a tanács így fakadt ki a szolgabírónak írt levélben: „...kénytelenek vagyunk fájdalommal tapasztalni, hogy minél nagyobb készséget tanusítottunk a város erejét túlzó közteherviselésben, annyi-val több teher rovatik reánk.”⁵ Hiába panaszták azt is, hogy a lakosoktól lehetetlen már élelmiszert beszerezni. Kecskemét előljárói minden felsőbb fórumhoz – még magához a császárhoz is – folyamodtak aziránt, hogy a katonaság számára kiszolgáltattott termények árát térítsék meg a városnak.

Ebben az időben a város által bérelt puszták tulajdonosai egymás után mondták fel a bérletet a várossal, megnehezítve ezzel a lakosság gazdálkodását, és egyben megélhetését is. A munkáskéz is kevés volt, sokan bujdosnak, a magukat megadó volt honvédeket rögtön besorozták a császári hadseregbe. A szülők, hozzártartozók próbálták menteni fiaikat, vagy kiszöktetni a hadseregből. Ez utóbbi azonban nagy veszéllyel járt, mert könnyen rögtönítelő bíróság elé került, akit szökésen kaptak. Azokat viszont, akik ilyen szökött katonát elfogtak, 24 pengőforint jutalomban részesítette császári parancsra a főhatóság.⁶

3 A tisztikarnak a következő esküt kellett letenni: „Én N. N. esküszöm az élő Istenre, hogy dicsőségesen országló I. Ferencz József törvényes királyomnak híve leszek, a törvénynek, s feljebbvalóim rendeleteinek engedelmeskedni fogok és hivatalos kötelességemet pontosan, s lelkiismeretesen teljesítem. – Isten engem úgy segítjen!” MNL BKML IV. 1504/c Kecskemét Város Tanácsának iratai. Közigazgatási iratok 1849. 3. f. No. 126.

4 Sashegyi Oszkár: *Az abszolutizmus kori levéltár*. Budapest, 1965. 27–41. p.

5 MNL BKML IV. 1604 A szabadságharcra vonatkozó iratok és nyomtatványok gyűjteménye XIII. 84. sz. irat.

6 1850. június 10-én osztrák mintára népszézeírás kezdődött Kecskeméten is. Eszerint a város lakóinak száma 44.110 fő volt. Ebből magyar: 43.413, rác: 84, zsidó: 613 fő. Kecskemét előljárói túlzásnak tartották ezt a lakosság számot. „Ez a szám oly nagy – tiltakoztak –, hogy városunkban ennyi soha nem találtattott.” A város által végzett összeírás szerint Kecskeméten és határában 5287 házban 8320 család, 32.308 lélek lakott. A pusztákon, tanyákon 939 családban 4256 fő élt. Így Kecskemét összes népessége 36.564 főt tett ki. Ebből 23.764 római katolikus, 11.090 helvét vagy református, 620 ágostai evangélikus, 99 görög nem egyesült, 991 izraelita felekezett. Mindez az adózás szempontjából volt érdekes, 1850. november 1-jétől ugyanis érvénybe lépett az egyenes adózás ideiglenes rendszere. (Az egyenes

Az új megyefőnök, Horváth Mihály 1851 májusától lakott Kecskeméten. Mivel elhelyezésével nem volt megelégedve, a tanács döntése alapján októberben átalakították maga és hivatala számára a korábbi Arany Sas vendégfogadót.⁷ (Ettől kezdve 1861-ig itt székelte Pest-Solt megye hatósága.) 1851. július 16-án a megyefőnök a városból 1849-ben eltávozott Hajagos Illést nevezte ki Kecskemét polgármesterévé. Nem volt könnyű dolga. Az új hatalom minden rezdülését figyelte a magyarságnak. 1851 októberétől 14 naponként kellett jelentést tenni a nép hangulatáról, havonként az adózásról, a közbiztonságról, az egészségügy állapotáról. Az 1850-es évek elején a visszavonultság, a hallgatás volt a lakosság legjellemzőbb életformája.⁸

A hallgatáson túl azonban sokan húek maradtak a forradalom és levert szabadságharc eszméihez. Rajongók, ábrándozók, végsőig elkeseredettek fanatikus módon várták a forradalmi emigránsok visszatérését. A forradalomra emlékeztető tárgyakat, holmikát viseltek: láncokat, karpereceket, a forradalom vezéralakjait ábrázoló selyemkendőcskéket, fekete kalapot széles, lelógó szalagokkal, amelyek jelentését csak a beavatottak tudták. A megyefőnök politikai tartalmat sejtett mögötte, ezért elrendelte a szalagok betiltását, a rendelkezés áthágóinak megfenyítését.⁹

1851 októberében, Albrecht főherceg Magyarország polgári és katonai teljhatalmú helytartójává történt kinevezése alkalmából Kecskemét több Pest megyei településsel együtt küldöttséggel képviseltette magát Cegléden, a tisztelgő látogatáson. Más téren is iparkodott kimutatni Kecskemét vezetése lojalitását az új rend irányába. A város előrelátó vezetői idejében gondoskodtak egy Ferenc Józsefet ábrázoló portré beszerzéséről. 1851. december 22-én a tanács Búza Kiss Mihály akkori jegyzőt bízta meg, hogy vásároljon egy portrét az ifjú császárról. A főjegyző Wagner József pesti „műárustól” 160 pengőforintért vett is egy életnagyságú arcképet. A képet nem csak egyszerűen fel akarták tenni a falra, hanem ünnepélyes keretek között, „felejthetetlen” ankéttal egybekötve falra helyezni. December 29-én a tanács tagjai felkérték Hajagos Illés polgármestert az ünnepi beszéd majdani megtartására.¹⁰ Az ünnepélyt január 11-re tervezték, amelyre a megyefőnököt, a kormányzata alá tartozó hivatalnokokat, a városban állomásozó cs. kir. ezred tisztikarát, az egyházak lelkészeit, a tanács összes személyzetét és a bizalmi férfiak közül néhányat kívántak meghívni. A polgármester január

adókba tartoztak a földadó, házadó, személyes kereseti és jövedelemadó.) MNL BKML IV. 1609/m Kecskemét Város Tanácsának iratai. Összeírások 1850. 1. d.

7 Az épület a mai Piarista Gimnázium épületével szemben volt, később Cserepesnek is nevezte a népryelv.

8 Ugyancsak 1851-től a főhatóság jelentést várt a szabadságharcban részt vett, ezért elítélt, de kegyelmet nyert személyekről. Csak három személyről tudott jelenteni a polgármester. Karika Jánosról, aki itthon élt, Simonyi Jánosról, aki gyalui pusztabeli birtokán húzódott meg. Mindketten 1848-ban népképviselői alapon megválasztott országgyűlési követei voltak Kecskemétnek, valamint Bogner Ferdinándról, aki császári őrmesterből lett honvéd százados, a haditörvényszék ötévi várfogságra ítélte, de Haynau megkegyelmezett neki, ekkor itt Kecskeméten, felesége szülőhelyén telepedett le.

9 Pest Megyei Levéltár (továbbiakban PML) IV. 156/a Kecskeméti Megyefőnökség és Pest-Solt cs. kir. Megyehatóság iratai. Megyefőnöki elnöki iratok 38/1852. sz. irat.

10 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1851. III. kötet 958–959. p.

5-én azt közölte az összegyűlt tanácsnokokkal, hogy az ünnepélyre meghívandó személyek számát tekintve legalább 500 pengőforintba kerülne a megvendéglés. Döntés elé állította az összegyűlteket, hogy megrendezzék-e egyáltalán a lakomát. A tanács pedig a „városi pénztár sokoldalú terheltsége miatt” végül úgy döntött, hogy a város nem bír el ilyen összegű kiadást, ezért sajnálattal „*elmellőzték*” a bankettet.¹¹

1852. január 9-én az ekkor már főbíró Bódogh Antal a megyefőnöknél járt. Horváth Mihály megyefőnök csodálkozott a bankett elhalasztásán, annál is inkább, mivel szerinte arról már valószínűleg „felsőbb” helyen is értesülhettek. A „hiba” helyrehozására javasolta, hogy Kecskemét város tanácsa az ünnep megörökítésére tegyen egy bizonyos összegű alapítványt, melynek éves kamatából néhány szegény tanuló tandíja kiteljen. A tanács azonban úgy döntött, mivel a város a szükségeseket is alig képes fizetni, ezt sajnálattal nem tudja vállalni.¹² Hogy mi módon zajlott az ünnepély maga, és mit mondhatott a polgármester, erről sajnos nem maradt az utókorra írás. Helyi újság ekkor még nem jelent meg Kecskeméten. Az azonban biztos, hogy megtartották az ünnepélyes arcképelhelyezést, mert a február 27-i tanácsülésben felolvasták a megyefőnöknek Halász Gusztáv főszolgabíróhoz írt, s tőle Kecskemét tanácsához átküldött levelét. Ebből arról értesült az előjáróság, hogy a helytartóság örömmel vette a császár arcképének a városháza nagyobb tanácstermében való ünnepélyes elhelyezését. Ezt „*mint a városi lakosság a felséges uralkodóház iránt tanúsított hű érzelmeinek*” kinyilvánítását fogadta. Azt írták, felsőbb helyen is tetszéssel fogadták a dolgot.¹³ Valószínűleg ez az esemény is szerepet játszott abban, hogy Ferenc József alig pár hónappal később esedékes országjárása során Kecskemétet is felvették az útitervebe, sőt arra „*érdemesítették*”, hogy egy éjszakát itt töltsön az uralkodó.¹⁴

A fogadásra tett előkészületek

1852-ben a megyefőnök – Horváth Mihály – május 15-én kelt levelében tájékoztatta a főszolgabírót Ferenc József császár magyarországi körútjáról.¹⁵ A kecskemétiiek, pontosabban a helyettes polgármester, Rhúz Pál azonban csak 1852. május 24-én értesült Csillag Benjámintól arról, hogy Ferenc József magyarországi körútja során Kecskemétet is „*szerencsételti*” látogatásával. Azt is tudni vélte, hogy a császár június 11-én délután érkezik a városba, és szállása a megyefőnökség épületének felső emeletén lesz.¹⁶

11 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1852. I. kötet 31. p.

12 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1852. I. kötet 52–53. p.

13 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1852. I. kötet 357. p.

14 A Minisztertanács már 1850 nyarán is tervbe vette a császár magyarországi látogatását, ezt előkészítendő április 3-án kimondták, hogy a haditörvényszékek működésének véget kell vetni. A látogatásra azonban akkor nem került sor.

15 A megyefőnök 1852. május 15-én kelt levele MNL BKML IV. 653/b A Kecskeméti Cs. Kir. Szolgabíróság iratai 706/1852. sz. irat.

16 Az egyemeletes Arany Sas vendégfogadóban 3 terem, 16 szoba, 1 bormérő szoba, 1 éléskamra, 2 konyha, 2 pince, 1 faszín, 1 kocsiszín, 3 nagyobb és 4 kisebb istálló, 1 nagy nyári istálló, vagyis állás

Hivatalosan május 31-én tájékoztatta Kecskemét tanácsát Horváth Mihály megyefőnök a látogatás pontos napjáról. A május 31-i tanácsülés résztvevői „határtalan örömeiket” fejezték ki a hír hallatán. Méltó fogadtatás rendezését határozták el „habár fényben és nagyszerűségben más nagyobb városokkal versenyzőleg nem is, de minden esetre körülményeinkhez illőleg gondoskodni városunk feladata” – mondták ki. Hajagos Illésben merült fel a kérdés: mindenre honnan kerítse nek pénz? A városi pénztár üres volt, mert Kecskemét még nem heverte ki a szabadságharc leverésekor és utána felmerült császári katonaság támasztotta követelések terhét. Ugyanakkor újabb kiadást jelentett a városnak a tervezett Cegléd–Szeged vasútvonal irányába eső földek kisajátítása, kártalanítása. Úgy döntöttek, hogy az ún. „csücskőföldek” eladásából befolyt pénzalapból veszik kölcsön az összeget, amit majd visszatesznek a közpénztárba. Ilyen címen 6763 pengőforint volt a pénztárban, ezt kívánták felhasználni a fogadtatás költségeire. Hajagos Illés elnöklete alatt egy bizottságot hoztak létre, melynek tagjai lettek: Decsy János, Keresztes János, Rhúz Pál, Tormássy Mihály tanácsnokok, B. Kiss Mihály fő- és Gömörly Frigyes aljegyzők, valamint Soós János, Bódogh Károly, Szél József, Ladányi Gergely, Kovács László és Ferenczy Gergely bizalmi férfiak. A tanács azzal bízta meg őket, hogy: „...mindent, mit belátásuk szerint szükségesnek gondolnak, tegyék meg, az azokhoz megkívántató költségek a közönség részéről fedeztetni fognak.”¹⁷

Rögtön a következő napon, június 1-jén munkához látott a bizottság. Nem volt vesztegetni való idejük, mindössze 10 nap állt rendelkezésükre az előkészületek megtételére. Első tanácskozásukon döntöttek arról, hogy az uralkodó a városban három diadalíven fog áthaladni. Kecskemétre érkezésekor kettőn (a város határánál és a Kőrösi – ma Nagykőrösi – utca elején), távozásakor pedig a Halasi utca (ma Batthyány utca) végén felállított kapun.¹⁸ A díszkivilágításra nézve elhatározták, hogy a templomok, iskolák és minden középület lámpafénnyel lesznek kivilágítva és transzparenszel ellátva, melyek költségeit a város fedezi. A feliratok szövegét be kellett terjeszteni a bizottsághoz. Elrendelték, hogy minden háztulajdonos az utcára szolgáló ablakait „gyertyavilággal lássa el”. A város maga biztosított hozzá cserép gyertyatartókat.¹⁹ A sétatér – megyeházával szembeni sétány, melyet az egykori Dellő-tó lecsapolásával alakított ki Gyenes Mihály mérnök – kivilágítása több gondosságot igényelt. Pestről kívántak lámpákat hozzá beszerezni. Megtervezték azt is, hogy a császár útvonalán, az utcákon, kik és milyen módon foglaljanak helyet a lakosok közül, hogy a tolongást és a rendetlenséget elkerüljék. Eszerint a Kőrösi utca két oldalát a céhek, céhmesterek és segédek foglalhatták el a céhek zászlóival. (Azt is előírták, hogy éljen kiállításokkal

volt. Az udvarban állt egy „szivárványos” és egy gémeskút vályúkkal. A szobákat és a termeket vaskályhakkal fűtötték.

17 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1852. II. kötet 213–215. p. – 1852. május 31.

18 Meghatározták a diadalkapu oszlopai közötti távolságot: 4,5 öl, és a kapu magasságát: 5 öl. A kapuk elkészítését Dubecz János ácsmesterre bízta. A méretre azonos kapukra megtervezték a feliratok szövegét is, s azt, hogy az oszlopokat lámpákkal látják el és zöld lombos ágakkal díszítik. A szükséges ágak beszerzésével Gyenes Mihály városi mérnököt bízta meg.

19 A 2000 db elkészítésével Újvári János gölöncsért – fazekast – bízta meg.

üdvözlék az érkező „*magas vendéget*”). A kiállítás pontossága a céhbiztosok, a rend és csend fenntartása a céhmesterek feladata lett.

A feladatokat a szervezőbizottság tagjai felosztották maguk között. A pénzügyekkel Rhúz Pál tanácsnokot bízta meg, a vendégsereg elszállásolásáért Tormássy Mihály tanácsnok és Soós János bizalmi ember felelték. A céhek feletti felügyeletet Bódogh Károly látta el. A tanulóifjúságra való felvigyázást a tanárokra, illetve iskolafelügyelőkre hagyták. A kivilágítás megszervezése Decsy János tanácsnok és Gömör Frigyes aljegyző feladata lett. A díszítményekért (a diadalívek felállítása, zászlók felszerelése és egyéb dolgok) B. Kiss Mihály volt felelős. A lovak és előfogatok elhelyezésének, biztosításának gondja Kovács Lászlóra és Szél Józsefekre hárult.

Június 4-én a tanács utasítást kapott Halász Gusztáv főszolgabírótól, hogy intézkedjenek a városatyák arról, miként június 11-én a városban levő minden vallásfelekezeti lelkész jelenjen meg a városházán, és csatlakozzanak az előljáróshoz. A főszolgabíró dicsérte a város azon szándékát, „...*mely szerint ezen örvendetes ünnepélynek minél fényesebb alakot kölcsönzendő*” olyan jelentős összeget ajánlottak fel a fogadás költségeire. Albrecht főherceg parancsára elrendelték a császári lobogók és a birodalmi zászlók kítűzését.²⁰

A helyi szervezőbizottság június 4-én is ülést tartott. Ekkor bízták meg a diadalkapuk elkészítésével két kecskeméti mestert, Pap Istvánt és Palotás Imrét. A diadalkapukat deszkából készítették el (márványszínű festéssel). Időközben Gömör Frigyes Pesten járt Weillnberger Károly üvegesmesterrel, három koszorút és 6000 db üvegpoharat vettek. Megvették a császár életnagyságú arcképét is – 100 forintért –, és rendeltek 10 db nagyobb zászlót. Halász Gusztáv főszolgabíró utasította a szervezőket, hogy a tervezett intézkedésekről neki részletes jelentést tegyenek. Hajagos Illés polgármester elkészítette a programot, minden részletre kiterjedően, és június 7-én megküldte a főszolgabírónak.²¹ A polgármester részletesen leírta minden egyes tervezett transzparens szövegét is a jelentésben. Közben június 5-én Ferenc József császár az Albert hadigőzösön megérkezett Budára.

Június 7-én, a megyefőnökség útján kapta meg Kecskemét azon élelmiszerek és cikkek jegyzékét, melyekre a császári konyhának a Kecskeméten tartózkodó uralkodó és kísérete élelmezése céljából szüksége volt. Az élelmiszerek beszerzését Szeles László tanácsnokra bízták, azzal a megjegyzéssel, amit lehet, helyben szerezzen be, a többi Pestről hozassa.

²⁰ Ekkor értesültek a kecskeméti előljárók a császár magyarországi útvonaláról is. Ezek szerint: I. Ferenc József, aki június 5-én érkezik hajón Budára, június 11-én kezdi meg országjáró körútját. Ceglédén keresztül ér június 11-én Kecskemétre, itt éjszakázik, majd 12-én Félégyházán, Csongrádon, Orosházán keresztül Mezőhegyesre látogat. Itt vizsgálatot tart, és 14-én Pécskán keresztül érkezik Temesvárra. Június 15-én és 16-án Temesváron időzik, 17-én a napot Aradon tölti, 18-án Simándon keresztül Nagyváradra érkezik kíséretével. 19-én Debrecen, 20-án Eger, 21-én Gyöngyös az úti cél. Június 22-én a császár Jászberénybe látogat, és 23-án tér vissza Budára. Ferenc József első magyarországi körútja június 4-étől augusztus 14-ig tartott. Ennek csak egyik szakasza volt, amelybe a kecskeméti látogatás is beletartozott. 1852. szeptember 14–28. között az uralkodó ismét Magyarországon tartózkodott. A *Pesti Napló* rendszeresen tudósított a császári látogatás minden eseményéről.

²¹ MNL BKML IV. 1504/c Közigazgatási iratok 1852. VII. fasc. 93. sz. irat. Bizottmányi jegyzőkönyv 8. p.

Június 7-én a bizottság az Erdélyi Ferenc könyvkötő és Kucsovics István által készített 300 kisebb és 5 nagyobb lámpa elkészültét tudomásul vette. A Pesten beszerzett 6000 db poharat a kivilágításhoz faggyúval kívánták beönteni. A munkát Gröber János és Sigmond Károly szappanosmesterek vállalták. (Az egyes munkát mindig az kapta meg a városi mesterek közül, aki azt a legalacsonyabb árért vállalta el.) Hajagos Illés bizottsági elnök a megyefőnöki titkártól arról értesült, hogy a Pest-Solt megyebeli települések előjárói és a vidéki lovasok már június 10-én este megérkeznek Kecskemétre. Elhelyezésükről gondoskodni kellett. A kijelölt két tanácsnok rögtön hozzájárított a szervezéshez. Javaslatukra a város azzal a kéréssel fordult a főszolgabíróhoz, hogy a lovak elhelyezését Kecskemét vállalja, de élelmezésükről az illető tulajdonosoknak, községeknek kelljen gondoskodni.

Június 8-án Csillag Benjámín megyei titkár arra szólította fel Kecskemétet, hogy Ferenc József látogatására a díszszemlére a városba érkező 7. sz. dzsidas ezred 2. osztálya elhelyezéséről megfelelően gondoskodjon.²² Június 10-én, a vendégek érkezése előtti napon is ülésezett a bizottmány. Ekkorra készült el 2000 db agyag gyertyatartó. Úgy tűnt, minden készen állt a fogadásra, mivel a rendező bizottmány több elintézendőről már nem tárgyalt.

Nem csak a bizottmány dolgozott a látogatást megelőző napokon. A város lakói is nyüzsögtek, tisztogatták, díszítették házaikat. A középületekre felkerültek a transzparensok, zöld ágakkal, virágokkal díszítettek mindent, amit tudtak. A szükséges nyomtatványokat a város akkori egyetlen nyomdájában készítették. Szilády Károly – aki 1841-ben alapított nyomdát Kecskeméten – nyomdájában pl. 100 példányban készült el a „*Deák versek Császár Őfelségéhez*” című kiadvány.²³

A nagy nap

A várt napon, június 11-én zsongott az egész város. Nagy volt az izgalom. S ezt az izgatottságot nem lehet felróni a város lakóinak. Nem felejtették el a megtorlásokat, a megfélemlítést, az elnyomatás terheit. Ami a lelkes várakozásra okot adott nekik, az egyrészt a kíváncsiság (koronás fő évszázadok óta nem járt Kecskeméten) volt, ez csalogatta őket az utcára (meg természetesen a kötelező kirendelés). Másrészt a nép nagy részének tudatában a császár igen távoli, népek feletti személye nem kapcsolódott össze konkrétan a mindennapok terhével. „*A paraszti tömegekben – nem nemzeti, hanem társadalmi okokból – tradicionálisan élt az a »királyhít«, amely szerint az uralkodó a helyi, úri hatalomnak kiszolgáltató parasztság legfőbb patrónusa. Tőle lehetett segítséget várni, hozzá lehetett fordulni, ha a nemesek és a föld népe között konfliktus támadt.*”²⁴

22 MNL BKML IV. 653/b A Kecskeméti Cs. Kir. Szolgabíróóság iratai 845/1852. sz. irat.

23 MNL BKML XI. 9 A Szilády Nyomda iratai. Nyomdai főkönyv 1841–1857. 1. kötet.

24 Gerő András: *Egy magyar kultusz: Erzsébet királyné. In: Erzsébet, a magyarok királynéja. Kiállítási katalógus (kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban 1992. május 18. – 1993. január 15.) Magyar Nemzeti Múzeum, Bp. 1992. 8. p.*

Ferenc József 1852. június 11-én délután 1 órakor indult el a fővárosból körútjára. Különvonaton érkezett Ceglédre, innen díszes udvari kocsikon folytatta útját kíséretével Nagykőrösön át Kecskemét felé. (A császár több mint 20 fős személyi kíséretében volt pl. Karl Grüne főhadsegéd, Weckbecker és br. Boxberg őrnagyok, Windischgrätz herceg, gr. Szechenyi, gr. Hunyady, gr. Schaaffgotsche és herceg Esterházy parancsőrtsztek, mindannyian inasaikkal együtt.)²⁵ A kecskeméti előjáróság és a kinevezett bizalmi férfiak, a város több előkelő polgárával együtt délután 3 órakor a Nagykőrösi országúton egészen a város határáig mentek a császár fogadására. Pár órai várakozás után a kirendelt cs. kir. lovas rendőr hozta a hírt, hogy Ferenc József és kísérete közeledik a határhoz. A felhőként felszálló porból végre kibontakozott először Horváth Mihály megyefőnök hintaja, majd Magyarország katonai és polgári kormányzója, Albrecht főherceg és kísérete, végül a császár díszhintóban, a nagykőrösi lovasság gyűrűjében. A fogadóbizottság harsogó éljenzésben tört ki, amikor a vendégsereg a diadalkapuhoz ért. Itt a kecskemétiak nevében Hajagos Illés polgármester köszöntötte a magas vendéget:

„Császári Királyi Apostoli Felség! Felséges Urunk!

Kecskemét Város küldöttei, vagyunk boldogok Fölségedet! e közönség határán legmélyebb hódolattal, s őszinte örömtől hevülő kebelled üdvözölhetni. Községünk népe, ég a vágytól, hogy legkegyelmesebb Császár, s Királya iránti hűség, és engedelmes-séggel párosult szeretetét nyilváníthassa.

Vezérelje Cs. kir. Apostoli Felségedet a Mindenható, az illy érzelemtől áthatott nép közé szerencsésen, s tartsa meg egyetemes nagy Birodalmának dicsőségére, s összes népei boldogságára számtalan évekig.”²⁶

Az üdvözlő beszéd után a helybeli lovasság vette át a kíséretet. Ahogy a császár áthajtott az „Üdvözlég Császáruunk” feliratú diadalkapun, a várost körülölelő szőlők külső részén felállított mozsárágyúk díszlövésai adták tudtul a kecskemétieknek, hogy a vendég megérkezett. Megszólaltak a templomok harangjai is. Még el sem ért az uralkodó és kísérete a Kőrösi utcai kapuban felállított – jobbról Magyarország, balról Kecskemét címerével, középen a kétfejű sassal díszített, egyik oldalán: „Ferenc József Ő Felségét, szívből fogadja Kecskemét”, város felőli oldalán: „Magos vendég! Szereteted boldogítsa a községet!” felirattal ellátott – diadalívig, már hallatszott az utca elején zászlókkal kivonult céhek mestereinek, segédeinek és a helyet kapott lakosoknak a „szünni nem akaró” éljenzése.

A díszmenet a Kőrösi utcán vonult a piactérre. Itt a város iskoláinak tanulói álltak sorfalat. A császár és kísérete a megyefőnökség épülete előtt állt meg. Ahogy a vendégek a nép üdviválgása közepette kiszálltak hintóikból, a cs. kir. ezred zenészei a néphimnusz kezdték játszani.²⁷ Ferenc József megtekintette az itt állomásozó császári ezred díszsorfalát, és belépett a megyeháza kapuján. A kapualjban tisztelgő küldöttségek tagjai várták. Elsőként Hajagos Illés pol-

25 MNL Magyar Országos Levéltára (továbbiakban MOL) D 41 K. K. Militär- und Civil-Gouvernement für Ungarn 1851–1860. Militär section 1852–1856. Nr. 2428 Reise-Liste 86. folio.

26 A beszéd szövegét már előzetesen fel kellett terjeszteni a kormányzóságnak. A Hajagos Illés kézírásával felküldött beszéd megtalálható a Magyar Országos Levéltárban. D 41 No. 3317 G 12. folio.

27 A „néphimnusz”, vagy ismertebb nevén „Gottesgüte”.

gármester a város előljárósága nevében fejezte ki ismételt örömét, hogy az uralkodót Kecskeméten fogadhatta, és biztosította őt a nép hűségéről. Majd Hoffmann János²⁸ prépost plébános az egyházak hódolatát tolmácsolta rövid szónoklatában. A császár, a krónikás Balla János szerint: „...eredeti magyarsággal viszonzni, s egyszersmind a feletti örömét, hogy e város lakosít megismerhette legkegyelmesebben kifejezni méltóztatott, hozzátevén azon reményét, miszerint az ígért hűséget megtartandják.”²⁹

Ezt követően az összesereglett helybeli és vidéki tisztviselők, nemesek, egyházak tagjainak éljenzése közben Ferenc József visszavonult a számára előkészített szobába. Néhány percre pihent csak meg, ezután fogadta a küldötteket. Először a helyben állomásozó Károly Lajos főherceg nevét viselő dzsidásezred tisztikarát ezredesük vezérlete alatt, majd az egyházak összes lelkészeit, a nemeséget személyenként, a megyei törvényszék és a járásbíróóság személyzetét, valamint a megyebeli községek bírát.³⁰

A fogadás után a megyeháza udvarán felsorakozott egyéb tisztviselők között tartott szemlét Ferenc József, majd udvari kíséretével a Nagytemplomba ment istentiszteletre. Onnan az őt kísérő nép folytonos éljenzése között visszatért szállítására, ahol elfogyasztotta vacsoráját a vendégekkel együtt. A *Pesti Napló* tudósításából az érdeklődők értesülhettek róla, hogy: „A császári asztalhoz a főispánon, s megyei főnökön kívül a polgármester és az apát voltak hivatalosak.”³¹

Este 8 órakor, amikor a nap letűnt, a szürkületet a városi díszkivilágítás fényei váltották fel. Főleg a város központja volt díszesen kivilágítva: a városháza, a megyeháza és környéke. A piarista templom is fénybe öltözött, feldíszítették és kivilágították ez alkalomra a ferencesrendi szerzetesek templomát, a Szentháromság-oszlopot, és a mellette állt katolikus elemi iskolát. Lámpák égtek a református egyház templomának tornyán, a református főiskola ablakaiban. Ki volt világítva a görög, az izraelita templom, a katonai „koroda” is. A kivilágítást az uralkodó is megtekintésre méltatta, és a kerületi főispán, a megyefőnök, valamint Hajagos polgármester kíséretében városnézésre indult. Lassú lépésben haladt a hintó a piacon át a Református Főiskola terén keresztül az ezredesi lakig. Innen a Szentháromság-szobor mellett a városházáig hajtottak³², majd a

28 Az a Hoffman János, aki 1849 júliusában a császári csapatok Kecskemétre érkezése előtt eltávozott a városból. Hoffmann János 1854. november 5-én halt meg.

29 MNL BKML XIV. 76 Balla János kecskeméti levéltárnok iratai 994. p. Csak az egyszerűbb embereket lephette meg, hogy Ferenc József magyarul válaszolt az üdvözlésre. A tájékozottabbak tudhatták, hogy már gyermekkorától tanulta a cseh, lengyel, francia, latin mellett a magyar nyelvet. 10 éves korában Nemeskéri Kiss Pál kanonok lett a magyar nyelv-tanára. Ferenc József olvasta pl. Eötvös Józseftől a Falu jegyzőjét. Nemeskéri szerint 1847-re, ha nem is tökéletes, de megbízható lett Ferenc József magyar nyelvtudása. Gerő András: *Ferenc József, a magyarok királya*. Pannonica, 1999. 19. p.

30 Az ünnepnap alkalmából a Kecskeméten szállásoló, és a Kecskemétre érkezett cs. kir. katonák fejenként 1 ice (0,848 l) bort (összesen 32,5 akó fehérbort) és fejenként 1 font (0,56 kg) marhahúst (összesen 539 font húst) kaptak a várostól.

31 Pesti Napló 1852. június 15. 3. évfolyam 679. szám.

32 A városháza homlokzatán Ferenc József életnagyságú arcképe mellett jobbról „*Viribus unitis*” (egyesült erővel) Ferenc József választott uralkodói jelmondata volt olvasható, balról „*Üdvözlettyel szeretett Fölség, honunk reménye*” felirat díszlett.

Nagytemplom³³ előtt, a görög templom mellett, a sétaterén át, s a Budai Nagy utcán keresztül tértek vissza a megyeházához, ahol a császár szállását berendezték. A hintót végig a lakosság tömege követte, mindenütt éljenzések hangzottak. A kivilágított, feldíszített középületek ünnepi hangulata a népet is emelkedett hangulatba hozta.

A város minden ablakában gyertyafény világított.³⁴ A legpazarabbul a sétater volt kivilágítva. A fák lombjai között mécsesek, papírlámpák világítottak. A zöld kút mellett piramis alakú díszítmény állt lombokkal, lámpákkal felékesítve, mely a térnek nagy fényességet kölcsönzött. A piramis mellett állt fel a zenészek két csoportja Csikja Károly és Baktai Mihály vezetésével felváltva játszottak. Az uralkodó látogatása fölötti örömet a nép tánccal fejezte ki. A császár a körséta után visszavonult szállására, a tánc, a multság azonban éjjel 1 óráig – minden rendbontás nélkül – tartott. Az éjszaka másik fele nyugalomban telt.

Másnap reggel 5 órakor Ferenc József a nép éljenzése és a harangok zúgása közben udvari kíséretével hintóba szállt, s a Halasi kapunál felállított diadalív alatt áthajtva elhagyta a várost. A diadalív város felőli részén a következő felirat búcsúztatta az uralkodót: „*Járj boldogul körutadon, áldás keljen nyomdokidon*”, a külső részén pedig „*Dicső császár szeretetünk örök lángjával ölelünk.*” Ferenc József megsejtelte még a félegyházi út mellett gyakorlatozó császári katonaságot, majd 101 ágyúlövés jelezte, hogy eltávozott Kecskemét területéről. 120 hámos ló húzta 27 különhintó szállította a magas vendégeket tovább Félegyházára.

Utólagos intézkedések

Az ünnepnap végeztével a tanács jegyzőkönyvében, a június 14-én tartott tanácsülésen a következő gondolatot örökítették meg: „...*befejezve lón a Fejedelem megérkeztét dicsőítő ünnepély, nem maradt egyéb hátra, mint a nép azon óhajta, miszerint vezesse őt e nemzet nemtője, s vigye magával a nép szeretetével, s hódolattal azon meggyőződést, hogy e nép soha nem vetkezi le eredeti jellemét s nem szűnt meg királya iránt hű lenni.*”³⁵

A látogatás – Kecskemét szerencséjére – minden incidens nélkül zajlott le, pedig az egyszerű gazdálkodóknak nem volt biztonságos a közlekedés ebben az időben a Duna–Tisza közén. Bódogh Antal főbíró 1852. június 18-án is arról számolt be, hogy Kecskemét közeli, s távolabbi pusztáin a személy- és vagyonbiztonságot fegyveres rablók veszélyeztetik, akik nemcsak utasokat, vagy egyes embereket támadtak meg, de tanyákat, pusztabirtokokat raboltak ki, a gazdálko-

33 A Nagytemplom homlokzatán, és toronyrostélyán számtalan lámpa tündökölt, ajtajának két oldalán feliratok („*Üdvözlegység szent hajlékomban, szívem kedveltje, népek reménye*”, alább: „*Hic pro Tua Salute Rex Auguste, Fidelis amor Populi. Sua Regi aeterno Vóta Religiosa offert*” (Fordítás: Felséges Király! A hű nép szeretete itt ajánlja a te üdvösségedért ájtatos fogadalmát az örök királynak) és a császár arcképe.

34 Erről a fogadás rendezésével megbízott választmány még első, június 1-jén tartott ülésén gondoskodott. Mindenkit felszólítottak, hogy „*utára szolgáló ablakaikat gyertyavilággal lássa el*”. A gyertyákhoz a város saját költségén 2000 gyertyatartót készíttetett Ujvári János gölönccsérrel (párját 1 váltógarasért).

35 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1852. június 14. II. kötet 1263. sz.

dást is akadályozva ezzel. Ezeknek a bandáknak azonban nem volt akkora létszámuk vagy fegyveres erejük, hogy a császár látogatását megzavarhették volna. (Az egy későbbi kor legendája, hogy Noszlopy Gáspár Kecskemét környékén el akarta fogni a császárt, s arra kényszeríteni, hogy visszaadja Magyarország szabadságát.)³⁶

A fogadás rendezéséért felelős bizottság június 13-án, 15-én, 20-án és július 8-án ült össze ismét. Határozatot hoztak, hogy Gömörly Frigyeset megjutalmazzák, mint aki a város díszítése, rendezése körül, mind művészi, mind egyéb tekintetben felette sokat fáradozott. Ezeken az üléseken számolták el a különböző mesterek által készített, vagy a város emberei által vásárolt díszítmények költségeit, fizették ki a benyújtott számlákat.

A városnak a császár és kíséretének fogadása 4449 forint 35 karajcár kiadásába került. Kevesebb, mint amennyit gondoltak. Rhúz Pál 1852. szeptember 19-én készítette el a számadást a látogatásra fordított költségekről. (Kollonics Ferenc városi számvevő pedig szeptember 23-án ellenőrizte és helyesnek találta.) A végleges elszámolásról a bizottmány október 8-án tett jelentést a tanácsnak, ezzel pénzügyileg is lezárták a látogatással kapcsolatos intézkedéseket.³⁷

A második látogatás: 1857

Történeti előzmények

A császári látogatás 1852-ben semmi változást nem hozott Kecskemét életébe. Folytatódott a mindennapos küzdelem a város viszonylagos önállóságának és birtokainak megóvásáért. A főszolgabírói hivatal 1853 januárjában megróttá a városi tanácsot és a polgármesteri hivatalt, hogy a helyben állomásozó cs. kir. ezred- és városparancsnokkal, Gorrizutti ezredessel közvetlen levelezést folytat: „...*minthogy Kecskemét nem önálló királyi város, mint a megyei főnökség, s a szolgabírói hivatal alá rendelt*” közvetlen levelezést nem folytathat.³⁸ Kapóra jött, amikor 1853 februárjában Kecskemét előljárósága hírlapokból arról értesült, hogy a városokat közigazgatási szempontból rangsorolják. Elhatározták, hogy a legfelsőbb helyre folyamodnak a kedvezőbb jogállás eléréséért. Hiszen Kecskemét 1848 februárjában már a szabad királyi városi jog elérése küszöbén állt, a császári biztost is kinevezték az utolsó vizsgálat lefolytatására. A jogi procedúrát azonban a forradalom és szabadságharc eseményei megakasztották.

1853 áprilisában Kecskemét Város Tanácsa küldöttséget indított br. Geringer volt polgári és katonai főbiztoshoz, hogy támogassa Kecskemétnek a községi

36 Noszlopyt valóban letartóztatták 1852. november 16-án, de a vádpontok között a fenti cél nem szerepelt. Végül 1853. március 3-án felségsértés vétsége miatt kivégezték.

37 MNL BKML IV. 1504/c Közigazgatási iratok 1852. 7. 93. sz. irat.

38 MNL BKML IV. 1609/a Kecskemét Város Tanácsának iratai. Tanácsülési jegyzőkönyvek 1853. január 3. 1853. I. kötet 21. p.

rendezés előtt benyújtott folyamodványát, amelyben Kecskemétnek a nagyobb, illetve szabad királyi városok közé való besorolását kérték. Felkeresték Krausz igazságügyi minisztert, br. Alexander Bach belügyminisztert is. (Utóbbi megígérte pártfogását.) Jártak br. Kempen rendőrminiszternél, sőt kihallgatást kértek Ferenc Józsefnél is. Karl Grünne azonban kijelentette, hogy a császár semminemű magánügyekben kihallgatást nem fogad el. A kabinetirodában kellett hagyni a folyamodványt. Hazafelé Augusz Antal főispánnal tisztelegtek, aki a megyei hivatalok szervezésével kapcsolatban elmondta, hogy Nagykovács 100.000 pengőforintos ajánlatot tett felsőbb hivatalok elhelyezésére, s ha Kecskemét nem tesz hasonló, az ottani hivatalokat elveszítheti. Persze, hogy sietett Kecskemét mindent megtenni, hogy megyeszékhely maradjon.

Jókora pénzügyi nehézségekkel küzdött a város ekkor is. Gondot jelentett a földesúri hatalom alóli megváltakozásból (1834) fennmaradt 110.000 forint fizetési kötelezettség teljesítése. Coburg hercegtől bérelte Kecskemét a 11.654 hold területű Szentlőrinc pusztát, melyet a város lakóinak osztottak tovább alhaszonbérbe, s mely így a város jelentős gazdálkodó rétegének jelentett megélhetést. A herceg a bérleti díjat megemelte, a város hiába tiltakozott. Folyamatban volt a Cegléd–Kiskunfélegyháza–Szeged vasútvonal építésével Kecskemét területéből elfoglalt földek tulajdonosainak kártalanítása, amit Kecskemét magára vállalt. (Az elfoglalt terület után járó kártérítés összege 31.556 forintra rúgott.) Az 1854. június 26-án kelt császári nyílt parancs „általános és önkéntes” állami kölcsön jegyzését rendelte el a birodalmi szükségletek fedezésére. Ötéves futamidőre 5%-os kamatra kellett jegyezni államkölcsönt. Kecskemétnek 343.910 forintot írtak elő, ebből 100.000 forintot a városi pénztár állt, a többit a birtokosokra terhelték. 1855 végére 183.283 forint tartozási kötelezettséget halmozott fel Kecskemét. Tartozásai egy részét bevételeiből, más részét kölcsön felvételével igyekezett rendezni a város.

Kecskemétnek, legalábbis a város vezető rétegének az uralkodóhoz fűződő lojalitása azonban töretlen volt. Ezt igyekeztek tettekben is kifejezésre juttatni. Minden évben a városi tisztikar tagjai istentiszteleten emlékeztek meg a császár név- és születésnapjáról. 1853 februárjában a Ferenc József ellen elkövetett merénylet sikertelensége miatti öröme kifejezésére Kecskemét 20 fős küldöttséget indított Bécsbe, Hajagos Illés vezetésével. (A küldöttség tagjai között volt Szeless János, Ferenczy Gergely, Ferenczy László, Ferenczy Jakab, balásfalvi Kiss Miklós, Sárközy István.) Március 4-én értek Bécsbe, 5-én járultak a császár elé, több más város küldöttével. Ferenc József magyarul köszönte meg a jókívánásokat, és figyelmével tüntette ki a kecskemétiakat.

1854. április 24-e, Ferenc József és Wittelsbach Erzsébet házasságra lépése alkalmából „örömnnyilatkozatot” küldött Bécsbe Kecskemét város elöljárósága. A városi polgári kórház átalakított (200-220 főt befogadó) épületét erre az alkalomra adták át, és folyamodtak, hogy a kórház felvehesse Ferenc József nevét. A császár is kegyet gyakorolt ez alkalomból, országos viszonylatban amnesztiát rendelt el a fogvatartottak részére. A császári frigy ünnepe tiszteletére a Kecskeméten állomásozó császári katonaság között fejenként 1 font húst és 1 ice bort osztottak ki a város költségére. (A Kecskeméten tartózkodó és beszállásolt

katonaság létszáma ekkor 856 fő volt, a csendőrség 20 fővel állomásozott itt.) A császári pár első gyermekének, Zsófia főhercegnőnek születésekor (1855) elhatározta a város a koldulás eltörlését és a polgári kórház részére egy új épület emelését. Ezen a napon minden koldus 1 font húst, 1 meszely bort és kenyeret kapott.

1856. szeptember 26-án Ferenc József Cegléden összpontosított katonai hadgyakorlat megtekintésére érkezett Magyarországra. Megengedték, hogy a környébeli településekről küldöttségek járuljanak elé. Kecskemétről 956 fős küldöttség (a városi tisztikar tagjai, gazdálkodók és iparosok nagy számban) különvonaton utazott „hűséges hódolatát” kifejezni Ceglédre. Ezenfelül 50 fős lovas bandérium tisztelgett a város képviselőjében az uralkodó előtt.³⁹

Újabb hódolattételre 1857-ben nyílt alkalma Kecskemét városnak és a kecskemétieknek, amikor Ferenc József második országos körútja során ismét útba ejtette Kecskemétet.

Előkészületek a császári pár fogadására

Kecskemét Város Tanácsa 1857. február 29-i ülésén tárgyalta először Ferenc József és ifjú hitvese magyarországi, konkrétan pedig kecskeméti látogatásáról. Egy bizottságot választottak a fogadás megszervezésére, az előkészületek megtételére (csakúgy, mint 1852-ben). Rögtön e bizottság feladatává tették egy forgatókönyv kidolgozását a teendőkre vonatkozóan. A bizottság elnökévé most is Hajagos Illés polgármestert nevezték ki.⁴⁰

A fogadás tervezetét a március 23-án tartott ülésen mutatta be a tanácsnak a polgármester, melyet kisebb módosításokkal elfogadtak. Ebben többek között szerepelt, hogy díszlövénnyel tudatják a császári pár érkezését a lakossággal, a vasútállomáson – mivel vasúton érkezik Kecskemétre a császári pár és kísérete – kocsik várják a felségeket (erre a célra díszes hintó beszerzéséről határoztak), a Kőrösi utca elején diadalívet állítanak fel, a kőrösi utcai lakosokat felszólítják, hogy házaikat „tisztogassák be”, zászlókkal díszítsék. „Az egész Kőrösi utca zöld fűvel behintendő!” – szerepelt a tervezetben.⁴¹ A nagytemplom környékét téglával

39 Felhívást intéztek a város lakói, az egyházak, a céhek részére, hogy aki részt kíván venni a tisztelgő látogatáson, jelentkezzen. Tizedenként írták össze a jelentkezőket. Az egyházak és a különböző céhek is beküldték a részt venni kívánók névsorát. Az izraelita egyházközségből több mint 70 fő jelentkezett. Az iparosok közül: ácsok, kőművesek tizenheten, szűcsök tizenkilencen képviselték céhüket. MNL BKML IV. 1615 Kecskemét város polgármesterének iratai. 267/1856. sz. irat.

40 MNL BKML Tanácsülési jegyzőkönyv. 1857. március 23. – 129. pont.

41 Ezt nevezte később a kecskeméti népnyelv „császáraszfaltnak”. Szabó Kálmán: A „hívös város” anekdotakincse című gyűjteményében olvashatjuk a következőket. „A szabadságharc leveretése után országos körútja alkalmával Kecskemétre is ellátogatott a császár. Nem valami díszes külseje volt akkor még a városnak, de az előljáróság annak gondolatára rémült meg főként, hogy a fölséges császár miként evickél majd be a Nagykőrösi utca sártengerén át a városba. Hanem aztán mentő gondolatuk támadt. Ami szekeret csak elő tudtak teremteni, kiküldték az erdőre gallyért, rőzséért. Ezzel borították be a császár útját, s tetejére pedig homokot szórtak. Sehol nem volt a császár kocsijának ilyen kellemes, rugalmas útja. Ezt nevezték el aztán császáraszfaltnak, de nem a maga idejében, hanem évek múltán, amikor az utcát csatornázták, s majd ölnyi mélységben ráakadtak a rőzsének a feneketlen sárba süllyedt maradványaira.”

Idézett mű: Kecskemét, 1935. 34. oldal.

tervezték kirakni, a templomokat, középületeket zászlókkal kívánták díszíteni. A megyeházára fordították a legnagyobb figyelmet: elhatározták a kapualj tapétázását, a szobák újrafestését. A császári pár személyes fogadására a városi „leány-neveldéből” rendeltek ki növendékeket, továbbá „gazda leányokat”, magyaros öltözetben csinosabb menyecskéket kívántak kiállítani. *„Kedveskedés képpen Császárné Ő Felsége előtt egy pár igen díszesen felöltözött menyecske fog tisztelkedni, bemutatandó jeles gyümölcsöket, különösen jól kitarított szőlőszemeket, magyar sütéssű kenyeret és kalácsot”* – írták a tervezetben. A lovasság, a céhek, a tanulóifjúság részvételéről is intézkedtek.⁴²

Hajagos Illés már március 26-án Pestre utazott tájékozódni. Mindenekelőtt a helytartósági osztálynál akart pontos információkat szerezni a látogatásról, azonban itt nem fogadták, mert éppen a magyarországi körút kapcsán folytonosan üléseztek. A polgármester sok mindennek utánajárt megbízásai közül. Minden nevezetesebb kocsigyártót felkeresett. Március 27-én kárpitosokat, diadalív-készítőket és szobafestőket látogatott végig. A tanácshoz írt levelében megjegyezte, hogy *„...az egész város hemzseg helyi és vidéki díszelgők seregétől, s a szó tárgya csak egyedül a nagyszerű ünnepély, melyhez mindenek reménye kötve van”*.⁴³

Hajagos Illés március 28-án ismét hazairt a helyettes polgármesternek. Hatszor próbálkozott a helytartósági elnök elé kerülni, nem sikerült. (A fogadás miatt folytonosan üléseztek.) A kocsira alkut kötött Korber gyárossal, 800 forintban állapodtak meg, s abban, hogy 500-ért visszaveszi. A zászlókat Pesten festett rudakkal, a végén aranyozott dárdával ellátva árulták. Az árjegyzéket mellékelte a tanácshoz írt levelében. Mivel a zászlókból temérékre volt szükség, a polgármester jobbnak látta azokat itthon készíttetni. A megyeház díszítését illetően kérte a kapuk hosszát, szélességét, magasságát; a lépcsőzet hosszát, magasságát, szélességét felmérteni, valamint az ablakok számát megírni.

A polgármester leginkább azonban egy a város „életkérdésével” kapcsolatos irat felküldését sürgette a tanácstól: *„... (felsőbb kívánalom folytán tellyes titoktartás mellett) ... azon felterjesztést, melyet ha nem csalódom – írta – legközelebb 46. eln. szám alatt Főnök úr Ő ngának bemutattam, melyet t.i. Levéltárnok úr szerkesztett a község viszonyát illetőleg; azonban némi változtatással, u. m. mivel senkihez sem intéztetik, s csupán csak Historiai deductio lesz!! A Czim, és bevezetés elmaradjanak, és mindjárt az elején kezdődjék; továbbá bele kell szőni a legutóbbi időkig tett mindenféle áldozatait a községnek, u. m. vasút, megyeház, csendőr kaszárnya, hágási intézet, s.a.t, s.a.t !!! tett áldozatainkat egész értéknagyságukban; végül, mert alkalmasint a legmagasabb helyre jutand egy kitévelt kívánok lágyítani, mely a forradalmi korszakra vonatkozóan, azt mondja, hogy »egy sem végeztetett ki« e helyett szelidebbül mondanók, »a hűtlenségnek nem esett áldozatul«, vagy a mint jobbal pótolthatatik. A dokumentumok szinte mind lemásoltassanak, s a leírás féllapon történjék, hogy német fordítását a másik féllapon megfelelőleg reá vezethessem. Vegyen tehát ügytárs úr minden erőt öszve, hogy e legsürgetőbb tárgyat hétfőn reggel*

42 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1857. március 23.

43 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 70/1857. sz. irat.

megkaphassam."⁴⁴ Másnap már arról írt sietve, hogy a császár és császárné együtt jönnek Kecskemétre (kocsit nem hoznak).

Az alpolgármester március 30-án még mindig Pestre írta levelét Hajagos Illésnek, tájékoztatva őt a tanács határozatairól. A kocsivételbe úgy egyezett bele a tanács, ha a veszteség – a visszavásárlásnál – nem lesz több 200 forintnál. A császár és császárné arcképeit – költségkímélés tekintetéből nem festeti meg a város, hanem mellképüket Gallia Fülöp⁴⁵ által – metszetekben – fogják megrendelni. A zászlókra itthon árlejtést tartanak, amiből kiderül, Pesten vagy Kecskeméten érdemesebb azokat csináltatni.⁴⁶ Az előkészületek áprilistól nagy ütemben folytak.

Közben a városi elöljáróság meggondolhatta magát a császári pár portréit illetően, mert Jakobey Károly festő április 4-én kelt levelében tudatja a polgármesterrel, hogy megrendelése folytán elvállalta a császári pár arcképeinek 5 láb magas és 3 láb 8 „zoll” széles nagyságban való megfestését, Ferenc Józsefet „...magyar tábournoki, Felséges Nejét pedig magyar jelmezben arany rámával ellátva” 252 pengőforintért. Május 1-re ígérte a képeket leszállítani. (50 pengőforint foglalót kapott a várostól.)⁴⁷

Mivel az előkelő vendégek Kecskeméten – a terv szerint – lovas kísérettel vonulnak a vasúti indóháztól a megyeházig és vissza, személyre szóló felhívással toborozták a lovascapat tagjait, akik egységes öltözetben – „*díszes varratú fehér gyolcs ing és gatyá, rojtos fekete nyakkenő, fekete szövettű mellény, apró sűrű fehér érczombokkal; fekete pörge kalap fekete szalaggal*” – voltak kötelesek megjelenni a fogadtatáson.⁴⁸

Április 7-én kötött szerződést a város Graszitz Péter pesti díszítőmesterrel, aki vállalta, hogy a Nagykőrösi utca elejére tervezett diadalkaput, a városban felállítandó két nagy díszoszlopot 10 nagy zászlóval és számos apróbb zászlóval díszíti. Vállalta a megyeháza külső és belső díszítését, a megyeháza kapuja alatti rész zöld posztóval való bevonását és a császári pár számára két díszes udvari támlás szék készítését is. Minden asztalosmunkát, a zászlók nyelét a város készítette, a vállalkozó utasításai szerint. A szükséges kelméket is a városnak kellett beszereznie. A fogadásra szolgáló szobák ablakaira az arany díszítésű fehér függönyöket Pesten szereztek be. A díszítőmunkát 500 pengőforint fizetésért vállalta el Graszitz

44 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 70/1857. sz. irat.

45 Helyi könyvtár.

46 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 70/1857. sz. irat.

47 Jakobey Károly (Kula? – Bp., 1891. júl. 14.) festő. Pesten és Bécsben tanult, oltárképeket és portrékat festett akadémikus stílusban. Jelentősebb portréi: a szabadságharcban részt vett Muraközy János honvéd (1850), Nagy Ignác író (1854), Liszt Ferenc (1859), Széchenyi István gr. (1860), Károlyi Lajos gr. (1864) arcképe. Magyar Életrajzi Lexikon. Bp., 1981. I. kötet 792. old.

MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 64/1857. sz. irat.

48 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 70/1857. sz. irat.

Péter, és kötelezte magát, hogy mindennel pontosan elkészül. A pesti mester a város költségén két segéddel dolgozott.⁴⁹

A város elöljárói közül majd mindenkinek volt feladata a rendezés terén. A kíséretképpen felállítandó lovas bandérium feletti felügyelettel Szokolai Sándor városi rendőrkapitányt bízta meg Hajagos polgármester. Hajós József tanácsnok feladata a császári párt kíséző fogatok – legkevesebb 50 fogat – biztosítása volt. Huszti Pál tanácsnok azt kapta megbízatásként, hogy a felállítandó nagyobb díszítményekhez – mindegyikhez – szükséges számban a városi rendőrök közül felügyelőket rendeljen ki. Ezek minden odatartozó holmikért felelősséggel tartoztak. A polgármester felhívta Huszti, hogy hagyja meg nekik, hogy kijelölt állásaikat semmi ürügy alatt el ne hagyják. Ugyancsak Huszti feladata lett felügyelni arra, hogy a Nagykőrösi és Budai utcák, a Búzapiac, a Halasi út, Vásári u. házait tulajdonosai csinosítsák ki, a vakolatlanul állókat vakolják be, a házakat zászlókkal, az ablakokat „szőnyegekkel díszítsék, a malmokat zöld gallyakkal borítsák. Mindezek, s általában... a rend és közbiztonság fenntartására ügyelet a mondott alkalomból tanácsnok úrnak fő feladatául tűzetik ki” – írta a polgármester április 11-én Huszti Pálnak.⁵⁰

Keresztes János tanácsnokra az utak rendbetételét, egyengetését, a használaton kívüli – útvonalba eső – „zöld kút” befedését bízta a polgármester. A javításra szoruló kerítések – mint pl. a „katonai koroda” kerítése – kiigazításáról is neki kellett gondoskodnia. Az útvonal utcáit fúvel kellett beszórni, hogy a kerekek ne zörögjenek, egyenletes legyen az útjuk.⁵¹

Horváth Döme tanácsnok kapta feladatul, hogy a bevonulási utcákat – Nagykőrösi, Budai Nagy utcát, görög templom környékét, piac környékét – városi közmunka igénybevételével elegyengettesse. Hasonló figyelmet kellett fordítania a templomok, iskolák, katonai lovarda s a hatóságok, hivatalok környékére.⁵² Annál is inkább, mert a Kecskeméten székelő Pest-Solt megyei törvényszék elnöke, Urbanovszky tájékoztatása szerint a császár „...azon alkalommal valamennyi itt székelő cs. kir. államhivatalt” meg fog látogatni előreláthatóan, ezért az intézményekhez vezető járdákat is meg kellene javítani.⁵³

Tormássy Mihály tanácsnok kapta feladatul az ünnepélyen testületileg megjelenő nemesek előzetes összehívását, a róluk való gondoskodást.⁵⁴ A vidékről iderendelt, egybesereglett küldöttségek számára kellő szállásról való gondoskodással Balogh Imre segédtanácsnokot bízta meg, akinek a szállásmester, egy

49 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 87/1857. sz. irat.

A díszítmester végül 651 db nagy zászlót, 50 db közepeset és 661 db kis zászlót (összesen 1362 db-ot) használt fel a díszítéshez. A diadalkapukon három arcképet helyezett el, kettő Ferenc Józsefet, egy pedig a császárnőt ábrázolta. Négy nagy aranyozott címer is díszre volt a városnak.

50 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 75/1857. sz. irat.

51 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 80/1857. sz. irat.

52 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 81/1857. sz. irat.

53 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 68/1857. sz. irat.

54 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 85/1857. sz. irat.

őrmester és négy tizedes segített. Az intézkedésekről időnként beszámolt a polgármester a szolgabírónak.

A megyeháza mellett fából egy emelvényt állítottak, hogy az érdeklődők jobban láthassák az uralkodók érkezését. Csak jegy ellenében kapott helyet valaki ezen az építményen. Egy pengőforint volt a jegy ára, 160 férőhelyes lehetett az emelvény, mert ennyi jegyet készítettek.

Április 24-én kapta meg a város a környező településekről érkező nemesek és községi deputációk számát. (Dunavecseről pl. 4 hivatalnok, Apostagról 4 követ, Soltról 4 követ, Dunapatajról 4 követ, Hartáról 4 követ, Ordasról 2 követ stb. érkezését jelezték.) Tassról jelezték, hogy nyolc nemes – köztük a Földváry család tagjai – négy lovas kocsival, cseléddel érkezik.⁵⁵ A kiskőrösi járásból 17 úri és 29 parasztlovas, továbbá 60 tagból álló küldöttség megjelenéséről tájékoztatták Kecskemét előljáróit. A kalocsai járásból a községek részéről 100 főből álló lovas bandérium és 64 főből álló községi képviselők csoportjának jöveteléről tudósított a szolgabíró.⁵⁶ A nemességet a megyefőnök hívta meg névre szóló levélben.⁵⁷

A város előjárósága maradandó emlékkel is meg akarta örökíteni az emlékezetes napot. Ennek egyik lehetőségét egy ünnepi verspályázat kiírásában látták. A tanács március 24-én tartott ülésében „10 db császári aranyat tűzött ki – csupán csak a helybeni értelmiségre szorítkozottan – jutalmul egy népszerű, s választmányilag legjobbnak ítéendő alkalmi versezetre”. A kiírást még március 26-án megküldték a szolgabírón kívül az egyházak vezetőinek, a Református Kollégium igazgatójának, a kegyesrendi iskola igazgatójának, a megyehatóságnak, a megyetörvényszéknek, a Szent Ferenc-rend házfőnökének. Az egyházi vezetőknek azért küldték, hogy azt a templomokban közhírré tegyék, az iskolák igazgatóinak szintén közzététel végett, hogy akár a tanárok, akár a diákok „műveikkel fellépjenek”. A pályázat beérkezésének határideje április 20-a volt. Előírták, hogy a pályaművek postán érkezzenek be, és a „művek – szoros titoktartás tekintetéből – idegen kézzel írva s szerző nevét tartalmazó jelíges pecsétes levélkével ellátva legyenek egy másik borítékba zárva, ezen felirattal: Kecskemét város polgármesteri hivatalának, pályázati versezet”.⁵⁸

A határidő lejártáig mindössze tíz pályamű érkezett. A polgármester azzal küldte meg őket Cseh Ferenc és Pólya József bírálóknak, hogy az idő rövidsége miatt azonnal üljenek össze egy általuk választott harmadik személlyel, és „kellőleg” bírálják el. (Harmadiknak Kricska Józsefet választották maguk mellé.) Megjegyezte még Hajagos, hogy a műveknél „a versalak vagy munkaterjedelem ne határozzon”. Igen rövid idő alatt hozták meg a döntést a bírálóbizottság tagjai. Április 24-én kelt levelükben az „Isten éltesd királyunkat” jelíges munkát jelölték

55 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 95/1857. sz. irat.

56 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 109/1857. sz. irat.

57 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 104/1857. sz. irat.

58 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 97/1857. (46.) sz. irat.

a legjobbnak. Szerzője, mint kiderült, Marikovszky Gábor, a református teológia hallgatója.⁵⁹

Egy másik elképzelése is volt a tanácsnak az ünnep örök időkre szóló emlékezetessé tételére. Felkérték a helyi születésű Simonyi Antal fényképészt – aki Párizsban tanulta ki a művészetét, és munkáit 1855-ben a párizsi kiállításon aranyéremmel tüntették ki –, hogy a császári pár fogadtatásának „...*legérdekesebb jeleneteit a központban [Budán és Pesten] úgy, mint majd e hó (máj.)14-én, Kecskeméten is felvévén, ezekből egy Album*”-ot készítsen.⁶⁰ Hogy mi lett a felkérés következménye, nem sikerült kideríteni. (Az album felkutatása sem járt sikerrel.) Lehet, hogy el sem készült. A felsőbb hatóságok valószínűleg nem engedélyezték, hogy olyan egyén készítsen fotókat a császári párról, aki 1851-ben szocialista tanok terjesztésének vádjával – Fourier híveként – állt a pesti haditörvényszék előtt, majd a Mária Terézia-féle büntetőtörvénykönyv 61. cikkelye alapján ügyét másodfokú felségsértésnek minősítették, és egy év fogsággal büntették. (Mivel ugyanennyit töltött vizsgálati fogságban, az ítélet után elengedték.)⁶¹

Erzsébet császárnénak személyesen is akart ajándékkal kedveskedni a város. A szolgabírónak – május 9-én – írt levelében ezt így vázolta a polgármester: „...*szeretett Császár Királynőnknek édes szőlőföldünk legbecsesebb terményeiből sütenő kenyér és kaláccsal, úgy miként saját szorgalmunk természetete gyümölcs-*

59 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 97/1857. sz. irat.

Marikovszky Gábor (Szerencs, 1835. – Bp., 1872. jún. 30.) Apja M. Menyhért lelkész volt Szerencsen. Az ifjú M. Sárospatakon tanult, ahol Erdélyi János vezetése alatt már kora ifjúságában foglalkozott költéssel. Innen a korán árvaságra jutott fiú Kecskemétre ment a teológiára, hol egészen önerejére lévén utalva, sokat kellett nélkülöznie. Teológus diákként nyerte meg a 10 arannyal jutalmazott pályázatot. Később tanító lett Dorogon, tanár 1860-tól Kunszentmiklóson, 1864-től dömsödi tanító-káplán. 1868-ban Máramaros-Szigetre választották tanárnak, hol a lapokba írt cikke miatt állásából elmozdították. Négy gyermekével a nyomorba taszítva Pesten húzta meg magát. 1870-től a pesti polgári iskola tanára lett. Költeményei a *Magyar Sajtóban*, a *Kalauzban*, a *Vasárnapi Újságban*, a *Napkeletben*, a *Hölgyfutárban*, a *Divatcsarnokban*, az *Új Nemzedékben*, a *Csokonai Albumban* jelentek meg. Írt beszéyleket és cikkeket, munkatársa volt a *Szigeti Közlönynek*.

Munkái: *Száz költemény* (Sárospatak, 1856), *Költemény füzér* (Kecskemét, 1859), *Attila hősei* (Hős-költemény, 12 énekben, Máramaros-Sziget, 1870)

Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái* VIII. köt. Bp., 1902. 590. old.

60 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 98/1857. sz. irat.

61 Simonyi Antal (Kecskemét, 1821. jún. 3. – Bp., 1892. jan. 3.) Simonyi Jánosnak, Kecskemét 1848-as országyűlési képviselőjének fia. Kecskeméten, majd a pesti Institutum Geometricumban tanult, a festészetben is képezte magát, és nyelveket tanult. 1841-ben a bécsi akadémia antik rajzosztályán folytatta tanulmányait, majd három évet Velencében töltött. Járt Firenzében, Rómában, hosszabb ideig dolgozott Párizsban mint arcképfestő. Itt ismerkedett meg a fényképezés mesterségével. A szocialista tanok terjesztése miatt 1851-ben letartóztatták, a pesti Új épületben raboskodott. 1855-ben szülővárosa anyagi támogatásával utazhatott ismét Párizsba, tanulmányútra. Az 1855-i párizsi világiállításon pillanatfelvételi találmányáért aranyéremmel jutalmazták. Hazatérése után, 1856-ban Pesten fényképésműtermet nyitott. Rövid idő alatt Pest egyik legnépszerűbb fényképésze lett. A magyar fényképészet és portréfényképezés úttörője volt. (Arany János és Madách Imre legismertebb portréit is ő készítette.) Sikeres működés után 1873-ban csödbe jutott, 1880-ban minden vagyona árverésre került. Élete utolsó éveiben a Statisztikai Hivatal tisztviselőjeként dolgozott.

Péterné Fehér Mária-Szabó Tamás-Székelyné Kőrösi Ilona: *Kecskeméti életrajzi lexikon*. Kecskemét, 1992. 220–221. old.

csel kedveskedhessünk; ezen adományunk két ezüst tálczán és két ezüst kosárkában, a város czímerével vésetten, aranyhímzett piros bársony takaróval lenne magyar menyecskéinktől, a legjobb, s legkecsesebb Fölséges Királynőnknek jobbagyi hűséges gyermeki bizalommal párosult hódolattal átnyújtandó.” Hajagos arra kérte a szolgabíró, hogy a város hűségének ezen kifejezését vegye pártfogásba, és a megyehatóságtól kérjen rá jóváhagyást.⁶²

A várt nap közeledtével május 11-én a fogadást szervező bizottság ülést tartott a még szükséges tennivalókról. A város összes lakosát a tizedeseken keresztül értesíteni kívánták, felszólítván őket, hogy „*ünnepélyesen öltözködve a tereken és utcákon minél nagyobb számban jelenjenek meg*”. A látogatás napján népiünnepély tartását határozták el, táncos ifjak és nők toborzásával Erdélyi János és Kuczka vőfélyeket bízták meg.⁶³ Május 12-én a polgármester a megyefőnökkel próbakocsizást tett az előkészületek végső ellenőrzéseként, s azokat megfelelőnek találták.

Már minden készen állt a magas vendégek fogadására, mikor május 13-án a polgármester azt az értesítést kapta a megyefőnöktől, hogy a császári pár utazása „*24 órával elhalasztatott*”, s így a városba való bevonulásuk május 15-én délelőtt történik meg.⁶⁴ Május 14-én Eötvös szolgabíró értesítette hivatalosan Hajagos Illést a látogatás ismételt elhalasztásáról: „*Megyei Főnök ő nagysága f. hó 13-ról 943. sz. rendeletével tudatja, hogy Gisella cs. k. főhercegnő megbetegedése következtében, ő cs. k. Felsőgeik által a körút tíz nappal később fog elkezdetni.*”⁶⁵ A polgármester azonnal elrendelte a hír közzétételét levélben, hirdetményeken és dobszó útján. Keresztes János tanácsnok pedig arról intézkedett, hogy az ünnepre az utcák behintésére a Szentháromság temetőben kaszáltatott fű nehogy kárba vesszen, árverésen adják el.⁶⁶ A várakozás ideje alatt az emberek biztonságáról való gondoskodásra is volt idő. Falragaszokon hívták fel a lakosság figyelmét, hogy „*... Felsőgeiknek bevonulása alkalmával mindennemű zászlókat az illetők egyenesen fölfelé tartssák, azokat ide s tova ne lógázzák.*”⁶⁷

Május 19-én már tudták, hogy pontosan 24-én érkeznek a vendégek Kecskemétre. Közhírré tették az időpontot, és felhívták a figyelmet, hogy „*... a legmagasabb bevonulása szemlélésére, a megyeház mellett felállított emelvényre jegyek... még kaphatók.*”⁶⁸ Újra felhívták az egyházak, tanintézetek vezetőit, hogy a május 24-ei látogatásra a korábban megállapodott rend szerint álljanak

62 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 121/1857. (110.) sz. irat.

63 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 119/1857. sz. irat.

64 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 120/1857. sz. irat.

65 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 124/1857. sz. irat.

66 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 133/1857. sz. irat.

67 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 123/1857. sz. irat.

68 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 137/1857. sz. irat.

A 160 jegyből azonban mindössze 42 db-ot sikerült eladni, nagyrészt a város előljárói vették meg valószínű hozzátartozóik részére (pl. a főszolgabíró 4-et, Hajagos Illés 4-et, Tormássy Mihály 3-at, Hajós József 2-t stb.), de ilyen bejegyzés is volt az elszámolási listán a vevő neve alatt feltüntetve, hogy : „*egy zsidó nő 1 db*”, vagy „*egy öreg úr 1 db*”.

ki. Tormássy Mihály tanácsnok újra felszólította a nemességet, hogy a kitűzött napon délelőtt 10 órakor jelenjenek meg a már részükre kitűzött és ismert helyen. A céhek előjárói is értesítést kaptak a császári pár megváltozott – de már pontosított – látogatásának idejéről.⁶⁹ Délelőtt 9 órakor kellett megjelenniük a tudott helyen. A céhek minden egyes tagját, minden egyes segédet felszólítottak a megjelenésre, a távolmaradókat komoly büntetéssel fenyegették. „... Az érdeemes czéhek ünnepélyszerűleg – szokásos módon – zászlaikkal, a tagok pedig díszesen öltözködve vonuljanak ki” – szölt a polgármester felhívása. Amely céhnek nem volt saját zászlaja, a várostól kapott.

A látogatás napja

„A nagy s örökbecsű nap felderültével már korán hajnalban népek ezrei tolongának az ünnepi fényben díszlett utcák főbb pontjaira.” Így kezdődik a tanács jegyzőkönyvében a nap eseményeit megörökítő bejegyzés.⁷⁰ A vasútállomástól kezdve a Kőrösi utcán végig, az utca mindkét oldalán férfiak és nők százai foglaltak helyet. A kőrösi kapuban felállított diadalív közelében a város előjárósága – Hajagos Illés polgármester vezetése alatt – várta a vendégeket. Az intézmények, egyházak, iskolák képviselői, a helyi és megyebeli nemesség a számukra kijelölt helyen várakozott. A nem mindennapi látogatást egy nem mindennapi hír előzte meg. Az uralkodó pár hintójának megérkezése előtt báró Augusz Antal helytartósági alelnök érkezett, és Hajagos Illés polgármestert „Ő felsége személyes utasítása folytán” értesítette, hogy „Kecskemét város legmagasabb kegyelemből szabad királyi várossá emeltetett”. Oriási lett a lelkesedés. E felfokozott izgalom közepette 11 óra körül pillantották meg a négyes fogatú császári dízhintót a város lakói. A hintóban jobbról a császárné, balról a császár foglalt helyet, és lassú menetben, a nép éljen kiáltásai mellett érték a diadalívhez (ennek felirata: „Felséges Császári pár! Hódolva üdvözöl Kecskemét”). Itt megálltak, és Hajagos Illés a város nevében üdvözölte az uralkodót és feleségét. Az üdvözlésre Ferenc József „tisztá kiejtésű magyar nyelven legmagasabb kegyelméről biztosította Kecskemét lakosságát”. Ezután a díszmenet a nép szünni nem akaró éljenzése között egyenest a Nagytemplomhoz hajtatott. Itt rövid isentiszteletet tartottak, majd a megyeházához hajtatott. A hintóból kiszállva a császári pár előtt kislányok virágokat szórtak a megyeház kapujáig vezető rövid úton.

A megyeházán Ferenc József fogadta a megyei hivatalok, a megyei főpapi és más egyházi személyek, valamint a megyei nemesség és városi előjáróság hódolatát. Az uralkodó ismét biztosította a város képviselőit Kecskemét iránti

69 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 137/1857. sz. irat.

70 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1857. I. kötet 232. sz. A népi emlékezet a császári pár megérkezését így őrizte meg: „... A megérkezés napján a fél város kinn volt az állomáson, amely zászló- és lombdíszen állt. Elöl állt a város vezetősége s az előkelőség. Amikor a befutó vonat ablakában meglátták a felséges párt, harsány éljenzés zendült föl. A király hirtelen kiugrott a kocsiból, gyorsan körülnézett és visszafordulva, kezét nyújtotta a királynénak s jó bécsi dialektussal, hallhatóan mondta: – Na, Lizi, komm.”

Szabó Kálmán idézett mű 105–106. old.

legmagasabb kegyelméről, és megelégedését fejezte ki a fogadtatás (a néphódolat) végett. Míg a megyeháza termeiben folyt a fogadás, a nép között osztogatták a több ezer példányban kinyomtatott díjnyertes verset, Marikovszky Gábor versét.

A küldöttségek fogadása után Ferenc József császár a kiállított katonaság fölött tartott szemlét. Elléptetett előtte a megyei bandérium és a kecskeméti lovasság 600 főből álló csapata. Ezt követően megtekintette a megyetörvény-szék, a megyehatóság hivatali helyiségeit, és a közeli csendőrlaktanyát, majd betért a Piarista Gimnázium épületébe. A látogatások után átvette a hozzá folyamodók kérvényeit. Közben Erzsébet császárné a számára kialakított szobában felfrissítette magát.

Mintegy két óra hosszat tartózkodott Kecskeméten Ferenc József és Erzsébet császárné. Majd ismét hintójukba szálltak, és ahol jöttek, a Kőrösi utcán a vasútállomásra hajtottak. A diadalív feletti felirattal így búcsúzott Kecskemét az uralkodótól: *„Szerencse szárnyai gyengéden hordozzanak e hű nép körében.”* A császári különvonat, a feldíszített gőzössel továbbindult Szeged felé.⁷¹

*

Az országos lapok: *Budapesti Hírlap, Hölgfutár, Vasárnapi Ujság* – Kecskeméten csak 1868. október 1-jén jelent meg újság, a *Kecskeméti Lapok* – szorgosan tudósítottak az uralkodópár magyarországi körútjának minden egyes állomásáról. A Kecskeméten történekről így írt a *Hölgfutár* 1857. május 27-i számában:

„...Kecskeméten bemutatások, hivatalok és intézetek megsemlélése, hódolati ajándékok átadása. – Mindenütt ünnepélyes és szívélyes fogadás, Kecskeméten a lelkesedés még emelkedettebb, midőn e mezővárosnak a legmagasb ottlét alatt királyi városá emeltetése tudva lön...”

A *Pesti Napló* 1857. május 28-i számában a fogadtatás részletes leírását követően már korrigálta a hírt:

„Kecskemét közsege, hol Ő cs.k. Felségeik megállapodni és e várost legkegyelmesb látogatással megtisztelni méltóztattak, mindent elkövetett, hogy ezen – reá nézve minden tekintetben nevezetes nap ünnepét méltón megülje. A községi terület határára Nagy-Kőrös felé, két gazdagon díszített gúla volt felállítva. A pályaudvar és a város közti tér sétánnyá volt átalakítva. A város bemenetelénél, valamint belül ünnepiesen díszített diadalívek álltak a megyeház előtt, Ő Felségeik szállása előtt két gúla, a házak, templomok és középületek koszorúkkal, zászlókkal stb. ékítve, az út a pályaudvartól a legmagasb szállásig virágokkal és fűvel behintve. Kecskemét városának 300 főből álló, továbbá a kiskőrösi, dunavecsei s kalocsai járások bandé-

71 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyvek 1857. június 2. 232. jegyzőkönyvi szám.

Később Nagyváradon érte őket a hír, hogy máj. 28-án – 27 hónapos korában – Zsófia főhercegnő meghalt.

A császári pár félbeszakította magyarországi körútját – és hazautazott Bécsbe.

Kecskemét levélben sietett kifejezni együttérzését: *„...Kecskemét Város lakossága, Császári felségteknek tántoríthatlan alattvalói, mélyen érzik a Csapás nagyságát és bensőleg osztják ama sajtó fájdalmat, mely Császári Fejedelmünk, és Felséges Asszonyunk édes atyai, és édes anyai kebleiket hosszú időre szenvedőleg elfoglalá...”*

MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 206/1857. sz. irat.

riumi kísérek Ő Felsegeiket. A főtéren egy emelvényről több hordóból bor folyt, a sétatnyon a néphymnus zengése mellett népünnepest tartatott. A legmagasb szállás előtt az egész megye nemessége, Kecskemétnek üdvözlő és hódoló küldöttsége, valamint a járási községek küldöttségei voltak legalázatosabb üdvözlés végett egybegyűlve. Hajagos Illés polgármester tevé a község hódolatát Ő Felsegeik lába elé s legkegyeljesb válasszal lón megörvendeztetve. Huszonnégy lányka fehér öltözetben, szintannyi felnőtt hajadon, 24 ifjú parasztnő nemzeti öltözetben egy bájos szónoknő által vezetve, szerencsések voltak Ő Cs. k. Felsegeiknek hódolatukat bemutatni, s a hely szokásaihoz képest gyümölcsöt és süteményt a legmagasb Uraságoknak átnyújthatni. A megszámlálhatlan néptömeg örömszaja legkegyelmesb Uralkodó Pár jelenléte alatt ép oly hangos, mint szívélyes volt s a legmagasab ott mulatás alatt villámgyorsan elterjedt híre, hogy Ő cs.k. Apostoli Felsege Kecskemét mezővárost mai napon önálló⁷² várossá közvetlen a megyei hatóságok alá rendeltetéssel fölemelni méltóztatott, a legforróbb lelkesedéssé emelkedett.”

A látogatás utóhatása

A látogatást követően kezdte meg az előljáróság a költségek számbavételét, a számlák kifizetését. Az uralkodópár vendéglátásához, a kedveskedésül sütött kalácshoz a város Pestről Weisz Flórián fűszer- és borkereskedéséből vett lisztet és élesztőt.⁷³ A megyeháza feldíszítéséhez 830 cserép különféle virágokat Palkovics József kecskeméti díszkertésztől.⁷⁴ A népünnepesty élénkebbé tétele végett a piacon az ún. régi zöld kút mellett egy borállványt állítottak, és arra 4 db 5-5 akós hordókat helyeztek el tele borral. A bor mind egy cseppig elfogyott.⁷⁵ A főnöki lakban levő két szobába „Haas Fülöp és fiai” pesti kereskedőtől kölcsönöztek szőnyeget.⁷⁶ A diadalkapu díszítésére a 8 láb nagyságú fára festett kecskeméti címert Kutrovics István készítette.⁷⁷ Magossi József pesti műhímző két bíborszőnyeget készített a városnak, amelyeken a város címere arany és bíbor szálakkal mozaikszerűen lettek hímezve.⁷⁸ A megyeháza kapualjának és lépcsőjének befedésére, díszítésére 136 rőf zöld és veres posztót használtak fel, amit Pacsu Gergely kereskedőtől vett át a tanács használatra.⁷⁹ Azokat a város címerével vésett ezüsttálcákat és kosárcákat, melyeken a kalácsot és gyümölcsöt szolgálták fel Erzsébet császárnénak, ajándécul szánta a város az uralkodó párnak. Utólag

72 „A tegnapi szám Szegedről kelt távirati tudósításában »királyi« helyett szinte »önálló« olvasandó. B. H. Szerk.”

73 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 175/1857. sz. irat.

74 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 180/1857. sz. irat.

75 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 181/1857. sz. irat.

76 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 186/1857. sz. irat.

77 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 208/1857. sz. irat.

78 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 227/1857. sz. irat.

79 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 211/1857. sz. irat.

derült ki, hogy a tálcák és kosarak véletlen itt maradtak. A polgármester kérte a megyefőnököt, juttassa el a magas vendégeknek.⁸⁰

A császári pár látogatása – az összes költséget figyelembe véve – 10.479 forint 30 krajcárba került Kecskemétnek, kétszer többre, mint az 1852. évi látogatás.⁸¹

Messzebbre mutató következmények

Már május 24-én, a látogatás napján értesült Kecskemét az uralkodó szándékáról, hogy mezővárosból „várossá” emeli Kecskemétet. Másnap – május 25-én – Hajagos Illés levelet írt Roskoványi Ágost váci megyéspüspöknek: „...azon szívélyes kegyelet, melyet Méltóságod e Város erányában mindenkor kitüntetni kegyeskedett, kedves kötelességemmé teszük örvendetes tudomására juttatni: miszerint e folyó 1857-ik évi Május 24-kén midőn Ő Császári Királyi Apostoli Felsege Legkegyelmesebb Urunk, Fölséges Nőjével együtt Városunkat Legmagasb jelenlétükkel szerencsésítették, e Várost Szabad Királyi Várossá Legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.”⁸² Roskoványi püspök örömét fejezte ki a hír felett – május 30-án kelt levelében: „... Adják a kegyes Egek! Hogy ezen kitüntetéssel összekötött előnyöket a Kecskeméti közönség mindenkor teljes mértékben háborítlanul élvezhesse, s nem csak anyagi, hanem szellemi jóllétének előmozdítására is sikeresen fölhasználja.”⁸³ Ugyanezen a napon kelt Rózsashegyi István Pest-Solt megye főnökének levele is, melyben hírt adott Ferenc József rendelkezéséről (magyar fordításban):

„1059 eln. sz. Pest Solt Megye cs. kir. Megye főnökétől Hajagos Illés polgármesternek Kecskeméten.

Ő cs. kir. Apostoli Felsege, a magas Helytartósági osztály Elnökségének Budán 1857. évi Május 27-én kelt 2473. eln. Szám alatti kibocsájtmányja szerint 1857. évi Május 11-én kelt legmagasabb kéziratot méltóztatott Albrecht főherceg Ő cs.kir. Fenségéhez, Magyarország főkormányzójához legkegyelmesebben intézni.

»Kedves nagybáty Albrecht Főherceg Úr.

Indítva érzem magamat Kecskemét Mező Várost közvetlen a Megyehatóság alá rendeltetésével várossá fölemelni.

Ezen határozatomnak keresztülviteléhez, és az ottani szolgabírói hivatalnak felosztásához szükségesek Belügyministeremnek közbejöttével, kit én egyúttal értesíték – fogamatba veendőök. Budán. Május 11-én 1857. Ferencz József m. k.«”

Rózsashegyi megyefőnök sietett arról is értesíteni a polgármestert, hogy ez mit jelent: a főkormányzónak május 24-én – 875. elnöki szám alatt – kelt leiratából tudomására jutott, hogy Kecskemét „...azon legmagasb kegyelemben részesült: mostantól fogva minden egyéb Magyarországi sz. kir. városokkal egészen egyenlő állást elfoglalni”.⁸⁴

80 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 199/1857. sz. irat.

81 MNL BKML XV. 36 Vegyes okiratok gyűjteménye 437. sz. irat.

82 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 171/1857. sz. irat.

83 MNL BKML IV. 1615 Polgármesteri elnöki iratok 171/1857. sz. irat.

84 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1857. június 2. 233. sz.

Már a látogatás napján br. Augusz Antal által beharangozott hír óriási lelkesedést váltott ki a város vezetőiből és a lakosságból. Az írásban megerősített rendelkezés, a bizonyosság fokozta ezt az örömet. Feliratban köszönték meg a császár kegyét, és mindazok közreműködését, akik segítséget nyújtottak a város helyzetének javításán. (Albrecht főhercegnek, br. Augusz Antal helytartósági alelnöknek és Rózsahegy István megyefőnöknek.)

Hogy valóban szabad királyi városi címet kapott-e Kecskemét ekkor? Magyarország korabeli joggyakorlata szempontjából azt mondhatjuk – nem.

A szabad királyi városok (latinul: liberae regiae civitates, civitates) kialakulása a 11–12. században kezdődött. A király földesúri joghatósága alá tartozó, nagyobb gazdasági és igazgatási jelentőségre szert tett falvak ettől az időszaktól kezdve kaptak kiváltságokat, amelyek a 13–14. sz. fordulóján szabad és királyi várossá fejlődésükhöz vezetett. Csak a királynak voltak alárendelve. A szabad királyi városi jog igen fontos eleme volt az önkormányzat. Lakosaiknak, illetve a beköltözőknek polgárjogot adhattak, területükön földesúri jogokat élveztek (kisebb királyi haszonvételek: hús- és italméresi, malomtartási, vámszedési jog). Jelentős kiváltságuk volt a vásártartás joga. Polgárai szabadon végrenyelkezhettek. Saját áruik után rév-, vám- és harmincadvámmentesek voltak. Pénzadójukat (taxa, census) a királynak évente egy összegben fizették, ebbe olvadt a hadiadó is. Az adóterheket ingatlanuk után a városi tanács róttá ki az egyes polgárokra, és az is szedte be. Az 1445:1. tc. értelmében a rendi országgyűlésre követküldési joguk is volt. A polgárok viselték a városi önkormányzat terheit is. Az 1687:17. tc.-kel törvénybe iktatták, hogy a rendi országgyűlés nélkül szabad királyi városi rang nem adományozható. A 18. sz. végén a nemesiség elérte, hogy az országgyűlésben az összes szabad királyi város szavazatát egynek vegyék.⁸⁵

Ahhoz, hogy valamely földesúri hatalom alatt álló ún. mezőváros elérhesse az országrendiséget (a szabad királyi városi rangot):

- 1.) meg kellett váltania magát bizonyos pénzösszeggel a földesúri joghatóság alól;
- 2.) a királytól újabb jelentős pénzösszegért meg kellett szerezni a szabad királyi rangot biztosító privilégiumlevelet;
- 3.) végül ki kellett eszközölnie az országgyűléstől, hogy a karok és rendek a várost a szabad királyi városok közé becikkelyezzék.⁸⁶

Kecskemét 1439-től földesúri hatalom alatt állott, földesurai között azonban terület szerint felosztva nem volt, azoknak más szolgálattal nem tartozott, csak évenként bizonyos meghatározott összegű cenzust fizetett. A város polgárai közül maga választotta tanácsát és tisztségviselőit. Polgári ügyekben elsőfokú bíróságot gyakorolt. A 18. sz. végén évente már öt országos vásár tartásának jogával bírt Kecskemét. Lakosi jogot adományozott, polgárai szabadon végrenyelkezhettek. Földesurainak az adót évente egy összegben fizette, amit a tanács vetett ki és szedett be a város lakosaitól. 1834-re a földesúri census majdnem

85 *Magyar történelmi fogalomtár.* (Szerk.: Bán Péter) Budapest, 1989. 159–160. old.

86 *Magyar állam- és jogtörténet.* (Szerk.: Csizmadia Andor) Budapest, 1978. 195. old.

egészét megváltotta Kecskemét, és folyamodott a szabad királyi városi jogért a királyhoz. A helyszínen tartandó előzetes munkálatok megtételéhez 1847-ben ki is nevezték a királyi biztost Dubraviczky Simon helytartótanácsos személyében. Mielőtt azonban a királyi biztos működését megkezdhette volna, kitört 1848 márciusában a forradalom. A szabadságharc leverését követően lehetősége sem volt Kecskemétnek ügye lezárására. Az önkényuralom időszakában Ferenc József nem hívta össze a magyar országgyűlést (egészen 1861-ig), amely a város jogállásáról dönthetett volna, és Ferenc József nem volt koronázott királya Magyarországnak (1867-ig).

Kecskemét maga is bizonytalan volt a kapott jogot illetően, hogy a jövőben milyen címet is használhat hivatalos pecsétjén. (Tanácsstalanságát elősegítette, hogy a hírlapokban arról olvashattak, hogy nem királyi, hanem „önálló város” elnevezés a jogos.) A városi tanács 1857. június 2-án tartott ülésén utasította a polgármestert, személyesen keresse meg br. Augusz Antalt, s kérje meg, hogy a városi közönséget kellőleg világosítsa fel a cím használatáról.⁸⁷ Még ugyanezen az ülésen megjelent Rózsahegyi megyefőnök, és kifejezte örömét afelett, hogy „Kecskemét mostantól fogva »önálló várossá« felemeltetett”. Egyúttal pedig arra biztatta a város elöljáróit, hogy „...szakadatlan előre törekedve azon rangot iparkodják elérni, miszerint a többi magyarországi királyi városokkal a versenyt minden időben kiállhassa”.⁸⁸

Ezen kijelentés nem nyugtatta meg kellőleg a város vezetőit, és Hajagos Illés polgármester a kiküldetésének eleget téve felkereste br. Augusz Antalt, akitől azt a választ kapta, hogy „Kecskemét Ő Felségének saját kézírata folytán, mely által Kecskemét Mező város várossá emeltetett, mindazon előnyökkel, jogokkal és kiváltságokkal bír, melyekkel a minden többi szabad királyi városok bírnak, melyek alól csak a magas helytartóság székhelyi [székhelyű] sz. kir. városok vétetnek ki, esnek magasabb fokozatú hivatás alá, és hogy az »önálló város« elnevezés a majdani községi szervezetben előforduló ily nemű városok felőli ferde fogalomból történt a hírlapokban, s addig még a község szervezeti törvények szembesítve életbe nem lépnek, valamely kiváló jelentőséggel nem bírnak”. Kijelentette továbbá a helytartósági alelnök – Hajagos Illés jelentése szerint –, hogy „...Kecskemét város a sz. kir. városi címmel kérdésen kívül élhet s a szabad királyi város jogi és kiváltságainak élvezetébe lépett, ami az e tárgyban további eseményeket illeti, minő Kecskemét városnak a többi sz. kir. városok sorába leendő tettelegesen igtatása stb. ezekre nézve be kell várni a magas belügyminisztérium további intézkedéseit”.

A város egyetemes tanácsa örömmel nyugtázta a polgármester jelentését, és utasította a hivatalokat, hogy minden levelükön, felterjesztésükön, feliratukon a szabad királyi városi címet ettől kezdve használják.⁸⁹ De facto – a tartalmát illetően – megkapta a címet Kecskemét, de továbbra is a megyei hatóság alá tartozott, igaz, a szolgabíróság megszűnt közte és a megyehatóság között, ugyanakkor nem levelezhetett közvetlenül a kormánysszervekkel, és nem intézkedhetett teljes

87 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1857. I. kötet 233. sz.

88 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1857. I. kötet 234. sz.

89 MNL BKML IV. 1609/a Tanácsülési jegyzőkönyv 1857. I. kötet 247. sz.

hatáskörben saját vagyonát illetően sem. De jure – tehát nem lett szabad királyi város Kecskemét.

A tanács azonban a sikeres rendezés feletti örömeiben népünnepélyt tartott. A belső piacon ökröt sütöttek, hordókban mintegy 20 akó bort vertek csapra. *„Volt tolongás, zaj és néplárma, mely a prédára kitett tárgyak gyors elkobzásával (elfogyasztásával) végződött”* – emlékezett vissza a szemtanú, Balla János város-házi iktató.⁹⁰

Kecskemét ennek megfelelően használta is a szabad királyi városi címet. A császári látogatást követően, sőt az 1867. évi kiegyezést és a koronázást követően is az volt egyik fő törekvése, hogy a címet és az azzal járó jogokat biztosító privilégium- (kiváltság-) levelet megszerezze.

90 MNL BKML XIV. 76. Balla János kecskeméti levéltárnok iratai 3. kötet 1014. p.